

EKSAMEN I

ÅRSREGNSKAP OG GOD REGNSKAPSSKIKK

I henhold til rammeplan for treårig revisorutdanning av 01.12.2005.

Fredag 3. desember 2010

kl. 0900 - kl. 1500

Oppgavesettet består av 6 sider, inklusive denne siden.

Tillatte hjelpemidler

- Revisors håndbok
- IFRS på Norsk
- Norges Lover / særtrykk eller samlinger av lover uten kommentarer
- Skattelovsamling (Jacob Jarøy eller Ole Gjems-Onstad)
- Rente- og annuitetstabeller
- Kalkulator

Hvis oppgavene inneholder ufullstendige eller uklare opplysninger, må du selv ta nødvendige forutsetninger. Disse bør gå klart fram av besvarelsen.

Begynn på nytt ark for hver oppgave. Alle oppgaver skal besvares.

Besvarelsen skal ikke skrives med blyant.

Ved løsning av oppgavene skal det henvises til aktuelle lovregler og regnskapsstandarder. Ta hensyn til skatt ved løsning av den enkelte oppgave med mindre det spesifikt fremgår av oppgaven at du skal se bort fra skatt.

OPPGAVE 1 (Anslått tid: 60 minutter)

Produksjon AS selger egne serieproduserte trehusmoduler. Et utdrag av foreløpig regnskap pr. 31.12.09 viser:

Salgsinntekter	15 000 000
Annen driftskostnad	3 000 000
Netto finanskostnad	200 000
Kundefordringer (netto)	2 500 000
Annen kortsiktig gjeld	2 000 000

En gjennomgang av saldobalansen som det foreløpige regnskapet bygger på viser:

1580	Avsetning tap på krav	kredit/ 500 000
2780	Reklamasjon- og garantiavsetning	kredit/ 200 000
7830	Tap på fordring	debit/ 1 000 000

Spesifikasjon av kundene viser blant annet:

Ferdighusmontøren AS	200 000
Petters Snekkerservice AS	600 000
Husbygger'n AS	400 000
Real Estate Ltd	395 000

Etter å ha gjennomgått detaljene har du funnet ut:

- 1) Bortsett fra Real Estate Ltd er alle kunder norske. Real Estate Ltd har fått veldig lang kreditt. Fakturaen datert 31.11.08 var på 50 000 euro, og den ble bokført til kurs 8,10. Pr. 31.12.08 ble fordringen vurdert til kurs 7,90, som også er kursen som er benyttet i foreløpig regnskap. Liste over valutakurser viser at kursen 31.12.09 var 8,20. Kunden har betalt fordringen 15.1.10 med kr 412 500 noe som tilsier en kurs på 8,25.
- 2) Petter Snekkerservice AS har gått konkurs 29.12.09.
- 3) Husbygger'n AS er et selskap som de siste årene har slitt med driften, men har så vidt klart å generere årsoverskudd hvert år. Ved siste årsskiftet bygger de et rekkehus. Denne bygningen brenner 26.1.10. Husbygger'n må erstatte skaden som følge av uaktsomhet fra en av de ansatte. Forsikringen deres dekker ikke skaden. Husbygger'n får store likviditetsproblemer og blir slått konkurs 10.5.10. Husbygger'n har ikke betalt noe til Produksjon i 2010.
- 4) Blant resten av kundefordringene er det noen som er så usikre at de mest sannsynlig er tapte. Disse er registrert til 750 000 i kundespesifikasjonen (kundereskontroen).

Korriger det foreløpige regnskapet ut fra opplysningene ovenfor. Spesifiser hvilke regnskapslinjer du vil presentere i det offisielle årsregnskapet. Du kan se bort fra skatt i denne oppgaven.

OPPGAVE 2 (Anslått tid: 80 minutter)

Viken group AS oppfyller kriteriene for å være et lite foretak. Administrasjonen i selskapet har ikke høy kompetanse på regnskap og engasjerer deg til å utføre noen beregninger i forbindelse med styrets behandling av regnskapet.

Resultat før skattekostnad er kr 2 500 000. Det finnes ingen permanente forskjeller og de midlertidige forskjellene er netto skatteøkende (positive). Pr 1.1. 2009 var *Aksjekapitalen* kr 100 000, *Overkursfond* kr 1 500 000, *Fond for vurderingsforskjeller* 300 000 og *Annen egenkapital* kr 200 000. Fra balansen pr 31.12.2009 får du vite at Totale eiendeler er kr 19 000 000.

- (a) Styret ber deg beregne maksimalt utbytte for 2009.
- (b) Styret vil også ha et kort notat om hvilke tidspunkt utbytte skal avsettes i regnskapet og hvordan utbytte skal klassifiseres i balansen.
- (c) En konkurrent avlegger regnskapet etter IFRS. Styret lurer derfor på om regnskapsføring av utbytte følger de samme reglene i IFRS som under god regnskapsskikk. Vurder også hvilke konsekvenser et eventuelt avvik kan ha ved analyse av regnskapene.

De produserer stålkonstruksjoner for oljevirkosomhet. Pr 31.12.2009 holder de på med et nytt produkt innen dypvannsinstallasjon. I kontrakten med kunden står det at inntekten er på kr 7 500 000, mens interne kalkyler viser at bidraget er kalkulert til kr 2 500 000 basert på 2000 timer. Selskapet har så langt benyttet løpende avregning med fortjeneste som regnskapsprinsipp. Pr 31.12.2009 bygger regnskapet på at 1000 timer er utført, men estimerer viser at det kommer til å gå med ytterligere 2000 timer, det vil si totalt 3000 timer, og kr 6 600 000 i totale kostnader. Installasjonen er dermed 1/3 ferdig og inntektsføringen i 2009 er på kr 2 500 000 og kostnadsføringen er kr 2 200 000. Selskapet har i henhold til kontrakten fakturert ut kr 2 000 000. Balanseført *Opptjent ikke fakturert produksjon* i balansen er dermed kr 500 000.

Ut fra kost-nytte ønsker daglig leder permanent å endre regnskapsprinsipp på den pågående ordren fra løpende avregning til fullført kontrakt. "Forenklinger er 'in' for tiden" sier han.

- (d) Det er usikkerhet i styret og du blir bedt om å beregne maksimalt utbytte dersom de går over til fullført kontrakts metode.

Mens du holder på med beregningene holder revisoren på med å revidere selskapets regnskaper. Du får vite at estimatet på totale antall timer er alt for optimistisk. Du får vite at arbeiderne står på det de kan, men oppdraget er teknisk krevende å løse. Siste estimatet fra mars 2010 viser at det kommer til å gå med 4 000 timer totalt og totale kostnader anslås til kr 8 500 000

- (e) Styret er bekymret og ber deg beregne resultat og balansepostene vedrørende oppdraget. Hvordan den nye informasjonen påvirker regnskapet, forutsett bruk av fullført kontrakts metode?

Etter at sannheten om oppdraget har kommet for en dag, snus hver stein med tanke på å kunne øke maksimalt utbytte. Prosjektlederen sier at 1000 timer som er utført i 2009 og ikke er ført på prosjektet vedrører ny produksjonsteknikk. Revisoren ser på saken og kommer til at kr 1 000 000 kan balanseføres som en immateriell eiendel.

- (f) Styret hilser nyheten med glede og ber deg nå beregne maks utbytte der den immaterielle eiendelen balanseføres. Hvilke regler har revisor benyttet ved vurdering av denne posten. (Hold fast på fullført kontrakts metode).

OPPGAVE 3 (Anslått tid: 40 minutter)

Revisor Hake AS driver med revisjon og økonomisk bistand.

- (a) **Drøft inntektsføring av tjenestesalg med utgangspunkt i regnskapsloven og god regnskapsskikk**

Du blir bedt om å vurdere nedenstående oppdrag med hensyn på inntektsføring i 2009. Vis også hvilke posterings (med en henvisning til aktuelle regnskapslinjer) du vil at skal gjennomføres. (Se bort fra MVA i denne oppgaven).

- (b) **På revisjonsoppdragene har han i desember utført 170 timer som ikke er fakturert. Ordinær gjennomsnittlig timepris er kr 1200.**
- (c) **Han har inngått fastprisavtale med Butikk-kjeden AS på kr 180 000 for revisjonen av regnskapet for 2009. Planleggingen viser et budsjett på totalt 150 timer, hvorav 100 timer er planlagt til årsoppgjøret. Det er brukt 30 timer på kunden ved årsskiftet. Dette er fakturert.**
- (d) **Det er utført 40 timer tilleggsarbeider (konsulentbistand) på Butikk-kjeden der det er avtalt et honorar per time på kr 1500. Oppdraget er ikke ferdig utført per nyttår og er ikke fakturert.**
- (e) **For Swebok NUF utfører Hake tjenester som økonomisjef og controller. Han har avtale om at honoreringen ikke skal overstige kr 500 000 i løpet av et år regnet fra 1.7. til 30.6. I tillegg innholder avtalen en klausul om at dersom det utføres mer enn 50 timer per måned, skal timeprisen være kr 750. Normal timepris for denne type oppdrag er kr 1 000,-. I desember jobbet han 75 timer som er fakturert ut med kr 68 750. Per 31.12.09 har Hake fakturert kr 300 000. De siste årene har Hake brukt flere timer enn han har fått fakturert ut.**

OPPGAVE 4 (Anslått tid: 90 minutter)

Daglig leder i en "ganske så vanlig" urmakerforretning i Søgne (omtales gjerne som "Sørlandets Bærum") har inngått en pensjonsavtale som gjelder fra 2010. I butikken er det utelukkende "rimelige" klokker med såkalt fabrikknummer. Bl.a. har butikken modellene til Breitling, Tag Heuer og Rolex. Pensjonsavtalen ble inngått som følge av at daglig leder vurderes som en nøkkelperson. Totalmarkedet på det "Blide Sørlandet" vil neppe vokse i fremtiden, men butikken i Søgne har ambisjoner om å "ta" markedsandeler fra sine konkurrenter.

Daglig leder har i 2010 en årslønn på kr 600 000, samt en bonusavtale (som ikke er en del av pensjonsavtalen). Det forventes en årlig lønnsvekst på 4 % (lønnen justeres med virkning fra 1. januar). I følge pensjonsavtale er daglig leder garantert en pensjon på 30 % av sluttlønnen (i tillegg kommer folketrygdens utbetalinger). Opptjeningstiden er 7 år (fra 2010 til 2016), idet daglig leder planlegger å gå av med pensjon ved fylte 67 år (den 1. januar 2017).

Med full opptjening over 7 år, vil daglig leder få en årlig pensjon som løper over 5 år. Det er avtalt at utbetalingene finner sted årlig i slutten av det enkelte år. Hvis arbeidsforholdet opphører (uansett årsak) før full opptjening, beholdes en forholdsmessig andel iht. en lineær opptjeningsprofil. Den årlige pensjonsreguleringen forventes å være på 1,5 % pr. år.

Selskapet benytter en diskonteringsrente på 5 %.

- (a) Forklar kort forskjellen(e) mellom ytelses- og tilskuddbasert pensjonsordning, og hvilke poster som fremkommer i finansregnskapet. Begrunn også hvorfor den årlige pensjonsopptjeningen er en kostnad når utbetalingene finner sted en gang i fremtiden.

Beregn forventet sluttlønn er kr 759 191. Dette gir i henhold til pensjonsavtalen en forventet pensjonsutbetaling i 2017 på kr 227 757. Påfølgende år vokser pensjonsutbetalingen med 1,5 %. Dette gir en forventet nåverdi av total pensjonsforpliktelse pr. 31.12.2016 på kr 1 014 625.

- (b) Beregn selskapets pensjonskostnad for 2010 og pensjonsforpliktelse pr. 31.12.2010.
- (c) Beregn selskapets pensjonskostnad for 2011 og pensjonsforpliktelse pr. 31.12.2011.
- (d) Anta at selskapet overfører kr 100 000 til et pensjonsfond. Det forventes en moderat avkastning på 5,5 %. Anta at overføringen til pensjonsfondet finner sted 01.01.2011. Hvordan vil dette påvirke din beregning av pensjonskostnad for 2011, samt balanseført pensjonsforpliktelse pr 31.12.2011?
- (e) Beregning av pensjonskostnad og forpliktelse bygger på flere forutsetninger. Det er ikke uvanlig at estimatendringer er av negativ karakter (f.eks. at forventet lønnsvekst er underestimert eller at folketrygden dekker en mindre andel av pensjonen enn antatt). Forklar hvordan estimatendringer av negativ karakter kan innarbeides i finansregnskapet etter god regnskapsskikk. Er det grunn til å hevde at balanseført pensjonsforpliktelse for mange selskaper er undervurdert? Begrunn.

Anta at daglig leder også tilbys 1 000 aksjer med en rabatt 25 % (1. juni 2010). Virkelig verdi pr. aksje er beregnet til kr 100. Tilbudet aksepteres umiddelbart etter at styret har fattet beslutningen. Siden det må utstede nye aksjer, går det noe tid fra beslutningen er fattet til daglig leder kan kjøpe aksjene. I mellomtiden er det grunn til å tro at markedsverdien har økt med 5-10 %.

- (f) Vurder og vis med tall hvordan selskapet bør håndtere utstedelsen av de nye aksjene i finansregnskapet. Se bort fra skatt og arbeidsgiveravgift. Vurder også om små foretak iht. regnskapslovens § 1-6 skal følge de samme bestemmelsene som ikke små foretak.

OPPGAVE 5 (Anslått tid: 90 minutter)

Selskapet M AS anskaffer 80 % av aksjene i selskapet D AS 01.01. 2010 for kr 600 000. På oppkjøpstidspunktet ble det identifisert brutto merverdier i varige driftsmidler på kr 200 000. Det er også identifisert en brutto merverdi knyttet til kundefordringene på kr 50 000. Dette henger sammen med at revisoren til D AS har den holdingen at "det er bedre å avsette for mye enn for lite". Balanseført egenkapital i D AS var kr 400 000 pr 31.12.2009.

Merverdi knyttet til selskapets driftsmidler skal avskrives over 5 år. Eventuell goodwill avskrives over 5 år. I forbindelse med verddivurderingen av D AS har M AS lagt til grunn et avkastningskrav på 7,5 %.

- (a) **Utarbeid en merverdianalyse pr. 01.01. 2010. (Dersom det er flere alternative beregninger, er det nok å vise en av disse)**
- (b) **Drøft påstanden ovenfor om at "det er bedre å avsette for mye enn for lite".**

Årsresultatet til D AS i 2010 var et underskudd på kr 100 000.

- (c) **Beregn resultatandelen knyttet til investeringen i D AS pr. 31.12.2010 i samsvar med bestemmelsen i RL § 5-17, 3. ledd (egenkapitalmetoden). Vis med tall hvilke resultat- og balansestørrelser aksjeinvesteringen vil gi i selskapsregnskapet til M AS for 2010.**
- (d) **Anta at M AS selger varer til D AS i 2010 for kr 100 000. Varekostnaden knyttet til disse transaksjonene utgjør kr 60 000. 50 % av disse varene ligger på lager ved utgangen av året. Hvordan vil denne informasjonen påvirke din løsning av delspørsmål (c)? Vis med tall.**

Anta at M AS ikke benytter egenkapitalmetoden, men i stedet kostmetoden.

Du har også fått informasjon om at D AS har mistet sin største kunde på permanent basis (ikke bare midlertidig som det først så ut til i 2010). I tillegg har en lavpriskonkurrent fra Kina kommet inn på samme marked. Konsekvensen er at det forventes et underskudd på kr 300 000 i 2011, mens 2012 til 2015 er det en forventning om nullresultat. Etter 2015 er det for usikkert å estimere noe resultat, men ledelsen i D AS vurderer det slik at det er mer sannsynlig med overskudd enn underskudd.

- (e) **Hva blir balanseført verdi av investeringen i D AS i selskapsregnskapet til M AS? Begrunn dine valg.**